

Príhovor pri príležitosti promócie knihy *Forgáčovci*

sobota 19. marca 2011, Kaštieľ Jelenec

Vážený pán župan Belica, pán starosta Jelenca Puchovský, vážený pán Dr. Miroslav Eliáš, vzácní potomkovia šľachtického rodu Forgáčovcov, milí občania staroslávneho Jelenca!

Ak je svet krásne miesto, ako to napísal Ernest Hemingway, pre nás je Slovensko to pravé miesto pre život. Spisovateľ je tak trochu hľadač stratených pokladov, a je šťastný, ak ich nájde a vynesie na svetlo Božie. Každé podujatie a stretávanie ľudí, vytváranie spolkov a združení, by malo mať hlbší zmysel. *Aký zmysel teda má mať dnešné sobotné popoludnie vo Forgáčovskom kaštieli v Jelenci?* Najlepší žijúci slovenský historik s európskym kreditom, odborník na stredovek, profesor Matúš Kučera, charakterizoval poslanie histórie zrozumiteľne výrokom: „*História je o ľuďoch a pre ľudí!*“ Cibriť si historické vedomie znamená mať ochotu lepšie spoznávať sám seba. Budem uvažovať o najnovšej knižke RNDr. Miroslava Eliáša *Forgáčovci – šľachtický rod z Gýmeša*. Lebo dejiny majú zmysel len vtedy, ak prehovorí aj k nám súčasníkom, ak sa história stáva *magistra vitae* – učiteľkou života.

Stačí, aby sme sa obzreli dookola a vidíme, že žijeme vo svete, ktorý je, ako to napísal Shakespeare *vyložený z klbov*. Náš svet je brutálne odcudzený, ľudia sa stali ľuďom vlkami, zhoršili sa susedské vzťahy a počet vražd, ktoré tiahnu Slovenskom, sa už blíži k časom, keď tu v stredoveku našu krajinu okupovali Tataři a Turci. V čase relatívneho blahobytu, sme si pohromou my sami. Miroslav Eliáš sa ako odvážny potápač ponoril hlboko do starej slovenskej a uhorskej histórie. Urobil tak preto, aby nám ponúkol témy na rozmýšľanie. Jeho kniha o Forgáčovcoch je preto vzácna, lebo je naplnená príbehmi odvážnych ľudí, ktorí sa k životu stavali aktívne, teda činorodo. Ako ponorný prúd v nej tečie múdre poznanie o tom, aké je dôležité pokojné a dobré spolunažívanie Slovákov a Maďarov cez veky a storočia. Pretože po historických skutkoch Nitrianskeho vojvodstva kniežat Pribinu a neskoršieho kráľa Svätopluka a Veľkomoravskej ríše kniežat Rastislava, sa pre nás – Slovákov musia uhorské dejiny stať našim vlastníctvom, ktorých sme priamymi dedičmi! Lebo v nich a cez ne sme spoločne prežili dlhé tisícročie v spoločnom uhorskom štáte, ktorý sme považovali za svoju vlasť. Túto líniu spolupráce reprezentuje spomedzi šľachtických rodov najmä dva priam úžasné rody: *Forgáčovci* a *Mariášiovci*, ktorých skutky sú v slovenskom prostredí prítomné 10. storočí, teda vyše tisíc rokov.

Slovenský historik, profesor Ján Lukačka precízne jasne dokázal, že veľmožské veľkomoravské rody Poznanovcov z Nitry a Huntovcov zo Šiah, tvoria prazáklad šľachtického rodu Forgáčovcov. Boli to rytieri Hunt a Poznan, ktorí v Bíni pri Hrone, starým nemeckým spôsobom opásali Štefana I., a týmto aktom sa stal uhorským kráľom. Tento skutok vykonali veľkomoravskí veľmoži Hunt a Poznan!

Potom s kráľom Štefanom I. vyrazili pluky *Nitrianensis* a *Posoniensis* (teda bratislavské) z Bíne za Dunaj proti spoločnému nepriateľovi Kopáňovi! Kniha ako posolstvo dobrých úmyslov je veľký dar. Práve takáto je kniha Miroslava Eliáša o šľachtickom rode Forgáčovcov z Gýmeša. Lebo po rode Hunt-Poznanovcov, pokračuje línia grófmi zo Svätého Jura a Pezinka k Forgáčovcom. Sám som napísal knihu *Šľachtické rody*, dobre teda tému slovenskej a uhorskej šľachty poznám. Oceňujem, že v Eliášovej knihe je veľa objavných pasáží a faktov. Je dokumentárne bohatá, objavná, obrazovo výpravná a vzácna aj tým, ako okrem Gýmeša stopuje aj kroky rodu z Halíča a Kamenice, či Hertníka, ale aj lokality spojené s Forgáčovcami v susednom Maďarsku. Všade tam, kde osud Forgáčovcov zavial. Mňa očaril najmä príbeh *magistra Andreeasa I.*, zvaného tiež Andrej Ivankovič, ktorý vlastnil turčiansky hrad Zniev. Tam sa uhorský kráľ Belo IV. skrýval a za pomoc roku 1253 daroval Andreasovi pozemok pod Gýmešom. Ak by som v Jelenci vlastnil reštauráciu alebo kaviareň, určite by som ju nazval *Magister Andreas*. Veď práve tento rytier venoval koňa uhorskému kráľovi Belovi IV., ktorý od rieky Slaná roku 1241 utekal pred Tatármi, a tak kráľovi zachránil život. Andrejov brat Tomáš I., žiaľ, také šťastie nemal, na úteku ho Tatári sťali. Je odvtedy presne 870. rokov.

Druhý príbeh je o rytierovi *Šimonovi I. Forgáčovi*, ktorý mal z bojov proti Turkom uťatý nos, ako to dokazuje jeho epitaf v Hertníku na východnom Slovensku. Bol to jedinečný protiturecký bojovník v Temešvári, či v Egri. No predovšetkým to bol skvelý kapitán Šurian, odkiaľ pochádza aj náš dnešný oslávenec Miroslav Eliáš. Pozrite si v jeho knihe, koľká rozhodnosť sála na epitafe Šimonovi I. z tváre.

My súčasníci sme zvláštni ľudia: sme schopní precestovať vyše tisíc kilometrov do Londýna, a odtiaľ do Canterbury, aby sme videli náhrobný epitaf arcibiskupa z Canterbury. Ale takých epitafov ako je tento, máme po Slovensku desiatky, ba stovky. Spomeniem epitafy Turzovcov v Kostole svätého Jakuba v Levoči, epitaf veľkého uhorského palatína Juraja III. Turza na Oravskom Podzámku. Epitaf lúpežného rytiera Melchiora Balašu v katolíckom kostole v Sološnici na Záhorí, alebo skvelého Juraja III. Drugeta v Kostole svätého Mikuláša v Trnave, kde je aj epitaf arcibiskupa Františka Forgáča. Kto z vás, ich videl na vlastné oči, hoci ich máme tu doma, na rodnom Slovensku? Ale radšej pocestujeme do Canterbury, než by sme si uctili vlastnú šľachtu, ktorá sa po celý život držala a správala podľa kréda: *nobility oblige – šľachetnosť zaväzuje*. Napokon je to príbeh Šimovho syna, diplomata *Žigmunda Forgáča*, ktorý v rozorvaných časoch stavovských povstaní Uhorska, vyrokoval v Krupine podmienky pre cisára Rudolfa II. s Bočkajom na podpis Viedenského mieru 23. júna 1606.

Zmysel poučenia z histórie je aj v tom, aby sme nežili zo dňa na deň, aby sme nestrácali pamäť, ale dôstojne, hrdo si vzpriamenou hlavou. Poznanie vlastnej veľkomoravskej, uhorskej aj slovenskej šľachty je odpoveďou na to, aký zmysel má toto síce trošku zamračené, ale predsa len sviatočné popoludnie vo Forgáčovskom kaštieli v Jelenci. Jeho cieľ je prostý: prišli sme sem preto, lebo chceme

bližšie spoznať vlastných predkov, vzdať im úctu, pokloniť sa ich skutkom a nájsť medzi desiatkami osudov šľachty príklad pre vlastné konanie. Sme tu aj preto, aby sme vo vzájomných vzťahoch obnovovali zázračnú šľachetnosť, ktorá je balzomom na ľudské duše. Pokúsme sa priblížiť snom aj túžbam šľachticov Forgáčovcov a žiť tak, aby sme si vzájomne neubližovali, ale sa viac ctili a vážili. Aké je to prosté, ale aké náročné uskutočniť v živote. Chcem Vás Slovákov aj Maďarov, ktorí tu spoločne žijete, vyzvať, aby ste o tom premýšľali. Premýšľajte o overenej múdrosti Indie a Indov, ktorá znie: *žiť a nechať žiť!* Lebo iste sledujete televíziu ako sa vojnová vrava už z diaľky ozýva: doba je naozaj vylomená z kĺbov. Verím, že vy tu pod hradom Gýmeš, v Jelenci chcete žiť v pokoji. Zo srdca Vám to želám! A zo srdca blahoželám mladému historikovi Mirkovi Eliášovi, ktorý nám ponúkol toľko inšpiratívnych ľudských príbehov našich predkov, ktorí patria k najstarším slovenským šľachtickým rodom.

Drahošlav MACHALA

podpredseda

Spolku slovenských spisovateľov